

Kostel sv. Jana Křtitele v Žumberk u Trhových Svinů odhalil po pěti stoletích své tajemství - nový nález nástěnných maleb v interiéru čtyřlodí

Roman Lavička

umělecko historické oddělení, Národní památkový ústav,
Senovážné náměstí 6, 370 21 České Budějovice,
e-mail: lavicka@budejovice.npu.cz, mobil: 602 627 384

Během probíhající rekonstrukce interiéru doplnil ak. mal. a restaurátor Antonín Hamsík a Pavel Hála z lešení restaurátorský průzkum, který 20.-21. února 2012 přinesl neočekávané a velmi hodnotné nálezy pozdně středověkých a manýristických maleb v interiéru kostela:

Pozdně gotické nástěnné malby:

- nad vítězným obloukem byl odhalen německý pamětní nápis o vedoucím kameníku a roku dokončení přestavby kostela: „**maister hans zu Schweincz** [15]XIII°“ doprovázený znakovým štítkem s mistrovskou značkou. Takto obsáhlý a kompletně zachovaný pamětní nápis ve středověkém kostele nemá na jihu Čech obdoby. Máme sice zachovány signatury vrchního rožmberského kameníka Hannse Getzingera († před 1526) na klenbě kostela ve Chvalšínách (1507-1514) a na fasádě domu čp. 32. v Dlouhé ulici v Českém Krumlově byla odkryta mistrovská značka kameníka Michala Rubika († 1517/1518), ovšem takto kompletní nápis z jižních Čech neznáme. Navíc tento nález nejen přesně datuje dokončení kostela v Žumberku a tím umožňuje jeho lepší poznání v kontextu tehdejší architektonické tvorby, ale navíc odhaluje existenci dosud neznámého kameníka Jana z Trhových Svinů (= *maister hans zu Schweincz*) a potvrzuje běžnou středověkou praxi, kdy stavbu vedl nejvýznamnější kamenický a zednický mistr, tzv. polír (parlér), pod jehož vedením pracovala skupina tesařů, zedníků a kameníků, kteří zanechali v interiéru odlišné kamenické značky, než jakou vidíme na malovaném štítku.

- na klenebních kápích síťových kleneb žumberského čtyřlodí bylo sondami částečně odhaleno a potvrzeno celkem **26 erbovnických štítků**, které byly pořízeny roku 1513 současně s dokončením interiéru kostela. Čtyřikrát zde nalézáme erb Rožmberků s červenou pětilistou růží, dvakrát se objevuje štítek s párem zkřížených klíčů, další sondy ukazují štítky dělené pruhy vodorovně, na koso a doplněné heraldickými figurami, zatím nezřetelné a tedy neidentifikovatelné. Před kompletním odhalením a restaurováním je těžké odhadnout význam této znakové galerie, zda jde o soubor šlechtických erbů nebo o jejich kombinaci s cechovními znaky, jako poukazu na osoby, rody, či jednotlivce, kteří se počátkem 16. století významně podíleli na financování přestavby kostela v Žumberku. Svým rozsahem impozantní znaková galerie, dosud přesně neidentifikovaného obsahu je v rámci jižních Čech naprosto ojedinělá a nemá žádného srovnání. Z hlediska cechovní symboliky lze připomenout pouze reliéfní svorníky na klenbě hlavní lodi trojlodní kostela Proměnění Páně v Táboře, které sklenul mistr Staněk roku 1512. Žumberský soubor je však mnohem rozsáhlejší, než příklad z Tábora.

Manýristické nástěnné malby:

- a západní stěně lodi, nad kruchtou byl v klenebním poli blízko severozápadního nároží sondou zachycen malovaný německý **text doprovázený erbem Theobalda Höcka** (*1573 - † asi 1625), který vlastnil tvrz v Žumberku mezi lety 1610-1617, což je doba, kdy vznikla

malba v interiéru kostela. Další, zatím obsahově neidentifikovatelná malba ze stejné doby se zachovala nad portálem, kterým se vchází ze schodiště na emporu kostela. Nalezené malby mají stejný charakter jako zachovaná výzdoba v interiéru žumberské tvrze a potvrzuje činnost stejného malíře.

Theobald Höcka (*1573 - † asi 1625) se narodil v Dolní Falci. Od roku 1600 byl německým sekretářem na dvoře Petra Voka z Rožmberka († 1611), kde vyřizoval vladařovu německou korespondenci a společně s Václavem Březanem se staral o doplňování knih. Poslední rožmberský vladař mu v roce 1610 věnoval tvrze v Žumberku a Chvalkově u Nových Hradů. V roce 1617 obdržel Theobald Hock předvolání do české dvorské kanceláře, neboť byl obviněn z padělání listin o šlechtickém původu svého rodu. Rozhodnutím soudu mu byla zabavena tvrz Žumberk. Poslední zpráva o pobytu T. Höcka v Českém království je z července 1619.

Význam středověkého kostela:

- čtyřlodní kostel sv. Jana Křtitele je původem z doby kolem poloviny 14. století (*kněžiště, část štítů lodi*), kolem roku 1400 byla přistavěna na severní straně presbytáře sakristie, v 90. letech 15. století vyrostla u západního průčelí hranolová zvonice a mezi lety cca 1505-1513 došlo k rozšíření lodi kostela a zaklenutí jejího interiéru síťovými klenbami do podoby čtyřlodí, zároveň byly vsazeny dva vstupní portály (*západní a jižní strana*) a vložena kruchta přístupná dnes již zaniklým točitým schodištěm.

Kostel sv. Jana Křtitele je významným příkladem středověké sakrální architektury na jihu Čech a především jeho pozdně gotické stavební části patří k hodnotným reprezentantům produkce tzv. Rožmberské stavební huti první čtvrtiny 16. století. Na vnějších a vnitřních stěnách kostela se zachovaly středověké omítky doplněné, jak prokázal restaurátorský průzkum, středověkými nástěnnými malbami a architektonické prvky (klenební žebra, pilíře, ostění portálů a kruchty) jsou pokryty původní středověkou polychromií. Nalezené středověké nástěnné malby rozšiřují fond a poznání středověké nástěnné malby na jihu Čech a přispívají k rehabilitaci interiéru tohoto, původem středověkého kostela.

V Českých Budějovicích, 29. února 2012.